

Litteraturoversikt

TITEL:

Black Snow: Curtis LeMay, the Firebombing of Tokyo, and the Road to the Atomic Bomb

FÖRFATTARE:

James M. Scott

FÖRLAG:

W W Norton & Company, New York, London. 2222

Fredagen den 9 mars 1945 låg snön vit över Tokyos trä- och pappersgytter som rymde industrilandets motor – hundratusentals småhantverkare och industriarbetare. På morgonen nästa dag blickade få överlevande ut över en svart öken. Stadens hjärta hade på några fasansfulla timmar gröpts ur av drygt trehundra av världens dyraste vapen, B-29 Superfortress, i den kraftigaste av bombräder. Lättläst om ett tungt ämne berättas här historien om krigets dittills grymmaste luftanfall. I centrum står en 39-årig general, Curtis LeMay.

Året före Pearl Harbor var han bara löjtnant, denne kortväxte och fetlagde arbetargrabb med sin ständiga cigarr. 1941 var han major, det skulle visa sig i början av en strålande karriär som den stridbaraste av alla USA:s piloter. När han i januari 1945 kom på skottåll till japanska fastlandet hade han sett problemen med höghöjdsanfall och tagit chansen att på låg höjd hantera motståndarens luftvärn, jaktflyg och dimman över öriket. Vad som nu skedde, tremånaders orkan mot Japans myllrande storstäder och därpå mot det som fanns kvar, var hans verk, ingen annans. Gamla, kvinnor, barn, alla var eldens massoffer i en ny värld.

Nationen applåderade, kärnvapnen mot Hiroshima/Nagasaki avgjorde saken, och

för LeMay återstod att kliva mot jobbet som flygvapenchef, där vi fann honom som bombivrare under Kubakrisen. När han ville få övervägt massbombning av Nordvietnam var glansen borta.

TITEL:

Confronting Saddam Hussein: George W Bush and the Invasion of Iraq.

FÖRFATTARE:

Melvyn P. Leffler

FÖRLAG:

Oxford University Press, USA 2023

När inga massförstörelsevapen upptäcktes i Irak, upproret växte, fundamentalism tilltog och terrorn steg, då blev det lätt att förkasta George Buss d y:s mål och strategiska syn. Han framstår som naivt förljugen, hans iver för ett fritt Irak och en demokratiernas fred är lätt att förlöjliga. Men författaren, en anedd amerikansk historiker, menar att vi tjugo år senare har glömt hur hotfullt Al Quida sågs, hur ondskefullt manipulativ Saddam Hussein var med sina länkar till terrorism och hur svårt det var att få fram ökad kunskap.

Man har också underskattat presidentens avgörande roll. Med sina missbedömningar behöll han ledningen. Övernaturligt lugn och full av självförtroende, var det han som tog besluten och han störtade inte förhastat ut i krig. Men det här är ingen äreräddning av Bush. Hans nytta av sina sinsemellan trätande rådgivare var begränsad och han pressade dem aldrig att verkligen väga risker. Han trodde sig avlägsna hotet av dödliga vapen och band till terrorister men byggde på felaktiga underrättelser och slutsatser, prioriterade utan precision.

Rädslan övervann försiktighet, makten att använda USA:s resurser övervann risken att använda dem, och övermodet övervann förståelsen för det folk man trodde sig kunna hjälpa. Bushs drivkrafter var hela nationens. Här finns något att lära, inte bara underkänna.

TITEL:

The Story of Russia

FÖRFATTARE:

Orlando Figes

FÖRLAG:

Metropolitan Books, Henry Holt and Company, New York, 2022

Cambridges Orlando Figes steg för ett kvartssekel sedan fram som en av de stora Sovjetkännarna med *A People's Tragedy* (1996). Att av Rysslandsforskningens titan, Harvards Richard Pipes, beskyllas för plagiat kunde han ta med ro; ett pikant akademikergräl. När han nu på 300 sidor skildrar den ryska historien till och med dagens händelser, är läsaren att gratulera att ta del av berättarens rikt faktafyllda bakgrund till Putins överfall på Ukraina.

Vi finner ett valde i all sin tragik, format av sina möten med khazarer, bysantier, mongoler, européer och ottomaner. Det är ett land lagrat i fyra stora delar: arktisk tundra; barrskogens taiga med sina kärr, sjöar och floder, dit slaverna tog sin tillflykt undan Asiens ryttarfolk; den rika svarta jorden; steppen med gräs och savanner. Det är platt, öppet utan skydd ens av Urals kullar, men framför allt format av sina myter om ”moder” Rysslands heliga mission och om grunden i RUS (möjligen ”roddarna”, vikingar), med Moskva gynnat av Gyllene Hornden, samhället under staten styrd av personliga autokrater: Ivan, Peter, Katarina. Vägval togs ej.

I kriget bådar inget gott för Ryssland. Ett militärt nederlag där systemet förmodligen överlever med svaga partier, brist på fack, konsumenter och bostadsrättsföreningar. Eller en frusen konflikt som förstör det bästa av mångfald och en kultur som berikat vår värld.

TITEL:

Finlands svenska historia

FÖRFATTARE:

Martin Hårdstedt

FÖRLAG:

Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors, Natur & Kultur, Stockholm, 2023

Lite vet de flesta av oss om Finland. En fattigare men duktig granne, bland världens sex stora i ishockey, som i ett upphetsat krigsläge 1939–1940 var vår broder och 2022 drog oss bort från allianslöshet men galant sprang före oss in i Nato. Språket var anorlunda, men så fanns dem som talade en något anorlunda ljudande svenska än vår, varav många kom över för att jobba hos oss. Vill vi veta mer, och det borde vi nog, så föreligger det en generöst innehållsrik bok, i sig sammanfattning av ett fyrbandsverk, *Finlands svenska historia* och skriven av en expert på finska kriget 1808–1809, historieforskare i Umeå men bosatt i finska Tavastehus.

För en generation sedan kunde man som ”rikssvensk” i Helsingfors räkna med att bli betjänad på svenska. Så inte längre, efter en språkstrid på 1800-talet och en demografisk utveckling med en långsam krympande svensktalande minoritet. Men här lär man sig hur det svenska är en grundläggande konstant, sedan ”östlanden” under en långdragen process, knappast korståg, med bosättningar längs Östersjön och Finska vi-

ken (Österbotten och Nyland) som en del av kärnområdet, drogs in i det från medeltiden växande svenska väldet med svenskan som överhetens språk och finskan allmogens. Alltjämt överlevande i denna dag med Svenska litteratursällskapet i Finland och Konstsamfundet som tunga utslag av en rik historia.

TITEL:

Military History for The Modern Strategist: America's Major Wars Since 1861

FÖRFATTARE:

Michael E. O'Hanlon

FÖRLAG:

Brookings Institution Press, Washington, D.C., 2023

Om varför krig ofta inte går som man tänkt sig, framför allt blivit mera blodiga, har en amerikansk säkerhetspolitisk forskare skrivit en instruktiv bok utifrån USA:s insatser på slagfälten efter inbördeskriget: framgångsrika som grand strategy (båda världskriegen), oavgjorda i Korea, Irak, misslyckade i Vietnam och Afghanistan; i tabellen 2-2-2. Hans värderingar är många, lite överraskande med kritiken mot ikonerna Lincoln för att inte nöja sig med att längs kusterna och Mississippi isolera södern utan vilja vinna militärt mot Lee.

Krigsslut var inte förutsägbara. Sydstaterna hade vunnit om de fått unionen att ge upp. Schlieffenplanen nästan fungerade. Hitler kunde ha hållit Normandie om han nöjt sig med 1940 års segrar. Japan kunde ha stannat vid sina vinster samma år. Det kunde ha gått bättre i Korea och Vietnam om USA varit blygsammare (alternativt valt att slå till mot Kina). Satsningen i Irak 2007 ("the surge") och det relativa lugnet 2002–2006 kunde ha bestått.

Istället för bättre lösningar till lägre kostnader har dock alla USA:s krig blivit överraskande svåra och förlustbringande, vilka här säga bekräfta att risktagande ligger i människans natur. Visst självförtroende, återhållsamhet och lugn efterlyses liksom tro på värdet av att studera militärhistoria. Det behöver man nog vara en modern strateg, bokens målgrupp, för att inse.

TITEL:

The Newspaper Axis: Six Press Barons who Enabled Hitler

FÖRFATTARE:

Kathryn S. Olmsted

FÖRLAG:

Yale University Press, New Haven and London, 2022

De sex mäktigaste tidningsägarna i trettio-talets USA och Storbritannien gjorde vad de kunde för att urholka västs kraft mot Hitlerrikets utmaningar. De såg på världen lika och kunde liera sig. Boken nämner dem alla: Lord Harold Rothermere, nazist och ägare av *Daily Mail*, 1930 den största Londontidningen; Lord Max Beaverbrook med den därefter bäst sålda Londons *Daily Express*, *Sunday Express* och *Evening Standard*; William Randolph Hearst med världens största tidningskedja och kusinerna Robert McCormick (*Chicago Tribune*), Joseph Patterson (*New York Daily News*) och Cissy Patterson (*Washington Times-Herald*).

En av dem var liberal (Joseph Patterson). Beaverbrook, Churchills charmfullt ombytliga vän, pendlade under andra världskriget mellan centrala regeringsposter och regeringskritiska ledare. Sina läsare fann de skickligt med ett inte ringa mått av rena lögnar. Vad som förenade dem var främlingsfientlighet, chauvinism, vit makts-idéer och antisemitism. Maktpolitik gillade de, bara inte den

mot Hitler. De gjorde sitt värsta men kunde inte hindra Roosevelts kamp mot diktaturer och Vita husets skickliga hanterande av motmedlet: radion

De framstår som förlorare, men deras frånstötande insatser hör dessvärre inte till det förflutna. Idag ser vi arvtagarna som nya språkrör åt mörkmän, och avarter som Fox News frodas.

TITEL:

Den vita stormen: Rasismens historia och USA:s fall

FÖRFATTARE:

Martin Gelin

FÖRLAG:

Natur & Kultur, ScandBook, Falun, 2022

Medan Martin Gelin skrev sin bok blev han amerikansk medborgare. En iakttagare som efter många år, flera av dem som erfaren och insiktsfull medarbetare på platsen för *Dagens Nyheter*, tar ett sådant beslut kan knappast beskyllas för att förhastat sig. Illusioner har han inga. Att USA har sina

bästa dagar bakom sig finner han likafullt uttjatat, och nästan allt var sämre förr. Men ska landet hämta sig från den kris det befinner sig i just nu? ”USA har, i värsta fall, bara ett par år kvar som fungerande demokratiskt samhälle.” Den vita stormen rasar.

Att det står rätt illa till känner nog alla som följer Donald Trumps framfart och det republikanska partiets väg bort från rättrådighet och sans. På det hela taget har vi dock inte sett den vita befolkningens rasism som det allt överskuggande problemet. Men det gör författaren. Hela hans bok handlar om hur på en gång förnekande och systematiskt många vita amerikanare behandlar mexikaner och andra invandrare, framför allt landets svarta. Det blir en skakande krönika om hur man alltsedan Thomas Jeffersons och senare Söderns hjälte Robert E Lees dagar hanterade sina slavar och hur raden av USA:s presidenter vidtagit åtgärder som skadat de svarta, på senare år inte minst militariseringen av hatfylld polis.

Vita tycker illa om svarta, delar inte pool, fördrar klimatkris framför gemenskap. My Good!

Böckerna anmälda av Olof Santesson.